

TARBIJAVAIIDLUSTE KOMISJONI OTSUS

Asja number 19-1/26-03612
Otsuse kuupäev 24.05.2026
Komisjoni koosseis Taavi Hein

Tarbija
Kaupleja Bondora AS (11483929)

Tarbija nõue Tarbija nõue kauplejale on teha laenulepingute kulude ja tagasimaksete ümberarvestus vastavalt seadusele.

Resolutsioon:

1. Tarbija avaldus rahuldada osaliselt.
2. Tuvastada, et kaupleja rikkus tarbijaga 27.09.2024 ja 01.10.2024 sõlmitud tarbijakrediidilepingute nr BL4974675 ja nr BL4983231 sõlmimisel vastutustundliku laenamise põhimõtet, kuna ei hinnanud tarbija krediivõimelisust nõuetekohaselt.
3. Kohaldada 27.09.2024 sõlmitud tarbijakrediidilepingule nr BL4974675 ja 01.10.2024 sõlmitud tarbijakrediidilepingule nr BL4983231 võlaõigusseaduse § 403⁴ lg-s 7 sätestatud tagajärge, mille kohaselt loetakse nimetatud lepingute intressimääraks võlaõigusseaduse §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ületa lepingus kokkulepitud intressimäära.
4. Kohustada kauplejat tegema uued arvestused krediidilepingute nr BL4974675 ja nr BL4983231 kohta, arvestades intressimäära vähendamist ning muude tasude ärajäämist, ning esitama need tarbijale resolutsiooni punktis 5 märgitud tähtaja jooksul.
5. Komisjoni otsuse järgimiseks on kauplejal 30 päeva arvates selle Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti veebilehel avaldamise päevale järgnevast päevast, kui otsuses ei ole määratud teist tähtaega (TKS § 60 lg 1).
6. Kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi, võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse (TKS § 60 lg 2).

Asjaolud:

Avalduse kohaselt sõlmis tarbija kauplejaga 2024. aasta septembri lõpus kolme lühikese ajavahemiku jooksul kolm tarbijakrediidilepingut (kogusummas 6500 eurot), mille kõigi esimese kuumakse tähtaeg oli 11.10.2024. Avalduse kohaselt ei kajastanud krediidiandja krediivõimelisuse hindamine tarbija tegelikku majanduslikku olukorda. Tarbija sissetulekud koosnesid peamiselt sotsiaaltoetustest, tal on kaks ülalpeetavat last ning pangakonto väljavõtte

järgi kuuluvad sissetulekud iga kuu vältimatutele elamiskuludele. Neid asjaolusid ei ole maksevõime analüüsis piisavalt arvestatud.

Avaldaja hinnangul rikkus laenuandja vastutustundliku laenamise põhimõtet, sest sõlmis mitu lepingut lühikese aja jooksul ilma tarbija tegelikku maksevõimet adekvaatselt hindamata.

Tarbija ei nõustu kaupleja seisukohaga, et krediidivõimelisust hinnati piisava hoolsusega, ning leiab, et vastutustundliku laenamise põhimõtet rikuti sisuliselt.

Peamised argumendid:

Ebapiisav sisuline hindamine: Kuigi kaupleja kogus andmeid ja tegi automatiseeritud otsuseid, ei tõenda see, et tarbija tegelikku maksevõimet hinnati realistlikult, eriti olukorras, kus lühikese aja jooksul anti kolm laenu.

Suurenenud risk jäi arvestamata: Mitme laenu andmine ühe nädala jooksul oleks pidanud viitama kõrgendatud riskile ja nõudma põhjalikumat kontrolli.

Sissetuleku ebapiisav analüüs: Tarbija sissetulek (vanemahüvitis ja toetused) oli ajutise iseloomuga ning selle jätkusuutlikkust kogu laenuperioodi jooksul ei hinnatud piisavalt.

Kohustuste kasv: Kuigi varasemaid kohustusi arvestati, ei hinnatud piisavalt, kas pärast kõiki kulusid jäi tarbijale tegelik vaba raha.

Ebarealistlikud majapidamiskulud: 483 euro suurune kulu kolmele inimesele on ilmselgelt liiga madal; lisaks ei olnud tarbijale selgelt selgitatud, mida see kulu hõlmab.

Läbipaistvuse puudumine: Kaupleja ei avaldanud oma sisemisi hindamiskriteeriume, mistõttu ei ole võimalik kontrollida meetoodika vastavust seadusele.

Vastuoluline info: Varasem ekslik info ülalpeetavate kohta vähendab kaupleja selgituste usaldusväärsust.

Kontojäägi ignoreerimine: Konto kasutus viitas rahalise puhvri puudumisele, mis oleks pidanud tingima rangema hindamise.

Formaalsed toimingud ei vabasta vastutusest: Lepingueelne info ja tarbija kinnitused ei asenda krediidiandja kohustust hinnata maksevõimet sisuliselt.

Tarbija leiab, et kaupleja vastus ei lükka ümber kahtlusi vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise osas.

Tarbija palub hinnata, kas krediidiandja tegevus vastas tegelikult seaduse nõuetele ning kas maksevõimet hinnati sisuliselt, mitte üksnes formaalselt.

Kaupleja seisukoht:

Kaupleja ei nõustu väitega, et tarbija krediitvõimelisuse hindamisel oleks rikutud vastutustundliku laenamise põhimõtet, ning leiab, et puudub alus kohustuste ümberarvutamiseks. Nende hinnangul järgiti kõiki õigusnorme ning tarbija maksevõimet hinnati nõuetekohaselt, tuginedes kogutud ja kontrollitud andmetele.

Kaupleja selgitab, et krediitvõimelisuse hindamine toimus kehtiva seaduse ja sise-eeskirjade alusel, kasutades andmeid nii tarbijalt, registritest kui ka sisemistest andmebaasidest. Arvesse võeti sissetulekuid (sh toetusi), kohustusi, majapidamiskulusid, ülalpeetavaid ning muid asjaolusid tervikuna. Järeldati, et tarbija oli võimeline laenukohustusi täitma.

Samuti rõhutab kaupleja, et:

- sotsiaaltoetused on lubatud ja arvestatavad sissetulekuna;
- iga uue laenu otsuse tegemisel arvestati varasemate kohustuste koondmõju;
- tarbija ülalpeetavad olid teada ja arvesse võetud;
- majapidamiskulud põhinesid tarbija enda esitatud andmetel ning neid peeti piisavaks;
- krediitvõimelisuse hindamine ei põhine üksnes kontojäägil, vaid tervikhinnangul.

Lisaks märgib kaupleja, et tarbijale esitati enne lepingute sõlmimist kogu vajalik teave ning tarbija kinnitas, et on tingimustega tutvunud ja mõistab võetud kohustusi.

Komisjoni põhjendus:

Tarbijavaidluste komisjon, olles tutvunud vaidluse aluseks olevate asjaolude, poolte seisukohtade ning esitatud tõenditega, leiab, et tarbija avaldus kuulub osaliselt rahuldamisele.

Poolte vahel ei ole vaidlust selles, et tarbija sõlmis kauplejaga 24.09.2024, 27.09.2024 ja 01.10.2024 kolm krediidilepingut summades vastavalt 2000 eurot, 700 eurot ja 900 eurot. Samuti ei ole vaidlust selles, et kõik krediidiotsused olid automatiseeritud ning et krediidiandja tugines krediidivõimelisuse hindamisel tarbija pangakonto väljavõttele, registriandmetele ning tarbija poolt esitatud andmetele.

Vaidlus seisneb selles, kas kaupleja järgis krediidilepingute sõlmimisel vastutustundliku laenamise põhimõtet ning hindas tarbija krediidivõimelisust piisava hoolsusega.

Tarbijakrediidileping on VÕS § 402 lg 1 järgi krediidileping, millega oma majandus- või kutsetegevuses tegutsev krediidiandja annab või kohustub andma tarbijale krediiti või laenu. Tarbijakrediidilepinguga on eelduslikult tegemist igal sellisel juhul, kui majandus- või kutsetegevuses tegutsev isik annab füüsilisele isikule laenu või krediiti. Vastupidist tuleb tõendada krediidiandjal (RKTKo 11.10.2023, 2-21-20479/30, p 11). Tehingu tühisuse alus on asjaolu, mida tuleb asja lahendamisel arvestama sõltumata sellest, kas pooled sellele sõnaselgelt tuginevad (RKTKo 28.01.2015, 3-2-1-141-14, p 18; RKTKo 08.06.2010, 3-2-1-40-10, p 14). Kuivõrd tarbijakrediidilepingute puhul on seadusandja seadnud VÕS §-st 5 tulenevale üldisele lepinguvabaduse põhimõttele krediidisaja kaitseks mitmeid piiranguid (vt ka VÕS § 1 lg 4), millest kõrvalekaldumine muudab kas lepingu tervikuna (VÕS § 406² lg 1) või mh selles sisalduva intressikokkuleppe (VÕS § 403⁴ lg 7) tühiseks, siis peab ka ilma tarbija sellekohaste vastuväideteta kontrollima, kas leping kehtib. Selline kohustus on alati, kui asjaolud viitavad tarbijakrediidilepingu sõlmimisele. Selline seisukoht on kooskõlas ka Euroopa Kohtu praktikaga, milles on leitud, et liikmesriigi kohus peab omal algatusel analüüsima, kas on rikutud krediidiandja lepingueelset kohustust hinnata tarbija krediidivõimelisust (vt Euroopa Kohtu 5. märtsi 2020. a otsus kohtuasjas nr C-679/18, OPR-Finance s. r. o. vs. GK, p 46). Viidatud kohustused lasuvad ka tarbijavaidluste komisjonil.

Eelmises punktis nimetatud kontrollkohustuse teostamise raames on esmalt otstarbekas kontrollida seda, kas tarbijale antud krediidi kulukuse määr ehk krediidi kogukulu tarbijale (VÕS § 406 lg 1) on seadusega kooskõlas. VÕS § 406² lg 1 esimese lause järgi on tarbijakrediidileping tühine, kui tarbija tasutava krediidi kulukuse määr aastas ületab krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmist tarbimislaenude kulukuse määra enam kui kolm korda. VÕS § 406² lg 3 sätestab, et kui tarbijakrediidileping on sama paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt tühine, siis maksab tarbija tühise tarbijakrediidilepingu järgi saadu tagasi selleks tähtpäevaks, milleks ta pidi krediidi tervikuna tagasi maksuma tühise tarbijakrediidilepingu järgi. Sellisel juhul tuleb krediidi kasutamise aja eest maksta intressi VÕS § 94 lg-s 1 sätestatud suuruses. Komisjon on kontrollinud tarbija krediidi kulukuse kogumäära kõigi kolme kauplejaga 24.09.2024, 27.09.2024 ja 01.10.2024 sõlmitud krediidilepingu puhul, mis jääb seadusjärgse määra piiridesse. Erasikutele antud tarbimislaenude krediidi kulukuse määr oli Eesti Panga avaldatud andmete põhjal 31.05.2024 seisuga 16,65%, mis korrutades kolmega teeb kokku 49,95%. Tarbijale antud laenu krediidi kulukuse määrad olid 45,39% 25.09.2024 sõlmitud lepingu puhul, 41,56% 27.09.2024 sõlmitud lepingu puhul ja 41,05% 01.10.2024 sõlmitud lepingu puhul. Järelikult ei esine üheski vaidlusaluses lepingus tühisuse alust, mis tuleneb õigusvastasest krediidi kulukuse määra rakendamisest.

Komisjon selgitab, et vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimiseks peab krediidiandja omandama piisava teabe tarbija majandusliku olukorra kohta ning hindama selle põhjal sisuliselt, kas tarbija on võimeline krediidilepingust tulenevaid kohustusi täitma. Riigikohus on rõhutanud

(vt RKTkm, 24.11.2023, nr 2-21-13098), et krediidiandjal lasub kohustus koguda ja hinnata teavet kõigi asjaolude kohta, mis võivad mõjutada tarbija võimet krediit tagasi maksta, sealhulgas tarbija sissetuleku, kohustuste ja rahaliste kohustuste võimaliku suurenemise mõju kohta. Samuti on Riigikohus märkinud, et kohus peab omal algatusel kontrollima, kas krediidiandja on vastutustundliku laenamise põhimõtet järginud. Sama tuleneb tarbijavaidluste komisjoni kehtivat praktikast (TVK 02.05.2026 otsus nr 19-1/25-15476-001; TVK 10.04.2026 otsus nr 19-1/26-00908-001; TVK18.03.2026 otsus nr 19-1/25-16885-001). Vastutustundliku laenamise põhimõtte järgimine on oluline, et laenuvõtja ei satuks nn laenuorjusesse.

Kuna tarbijavaidluste komisjon peab vaidlusi lahendades hindama tarbijakrediidilepingust tulenevaid nõudeid, siis tulenevalt Riigikohtu üldisest suunisest tarbijakaitsenormide kohaldamise kohta, on selline kontrollimine tarbija kui õiguskäibes nõrgema poole kaitseks vältimatu (vt ka RKTkm 15.01.2014, 3-2-1-170-13 p 12).

Komisjon nõustub kauplejaga selles osas, et seadus ei välista vanemahüvitise ja peretoetuste arvestamist krediidivõimelisuse hindamisel. Samuti ei saa komisjon nõustuda seisukohaga, et üksnes madal kuu lõpu kontojääk või asjaolu, et tarbija elas sissetulekust sissetulekuni, tähendaks automaatselt krediidivõime puudumist. Vastutustundliku laenamise põhimõtte hindamine ei saa põhineda üksikul näitajal, vaid kõigi asjaolude kogumil.

Samas ei piisa komisjoni hinnangul vastutustundliku laenamise põhimõtte täitmiseks üksnes andmete formaalsest kogumisest või automatiseeritud positiivse krediidiotsuse tegemisest. Käesolevas asjas tuleb hinnata, kas kogutud andmete pinnalt oli mõistlikult põhjendatud järeldada, et tarbija suudab võtta järjestikku mitu täiendavat krediidikohustust.

Komisjon peab seejuures oluliseks, et samale tarbijale anti kuue päeva jooksul sama kaupleja poolt kolm eraldi laenu, mis viitab kaupleja vastutustunde puudumisele laenulepingute sõlmimisel. Iga järgmine krediidiotsus tehti olukorras, kus krediidiandjal oli juba olemas teave varasemate krediidikohustuste kohta ning samuti tarbija pangakonto väljavõte. Kaupleja on küll selgitanud, et arvestatud kohustuste maht suurenes iga järgmise taotluse puhul 214,19 eurolt 281,54 euroni ja seejärel 307,54 euroni, kuid komisjoni hinnangul ei tõenda see veel iseenesest, et tarbija tegelikku maksevõimet hinnati sisuliselt piisava põhjalikkusega.

Komisjon peab oluliseks ka seda, et tarbija viibis lapsehoolduspuhkusel ning tal oli kaks ülalpeetavat last. Kuigi selline sissetulek võib olla regulaarne ja seaduslikult arvestatav, eeldas olukord komisjoni hinnangul kõrgendatud hooldsust just seetõttu, et tegemist ei olnud tavapärase töötasuga ning tarbija pidi samal ajal katma ka mitmeliikmelise leibkonna vältimatud igapäevased kulud.

Komisjon peab probleemseks ka asjaolu, et krediidivõimelisuse hindamisel lähtuti 483 euro suurusest majapidamiskulust. Kaupleja on märkinud, et nimetatud summa hõlmas ka ülalpeetavatega seotud kulusid. Samas ei nähtu menetlusmaterjalidest, et krediidiandja oleks kontrollinud, kas tarbija mõistis selle väljaga hõlmatud kulude tegelikku ulatust või kas selline summa oli neljaliikmelise leibkonna puhul realistlik. Komisjon nõustub tarbija seisukohaga, et vähemalt käesoleva juhtumi asjaoludel pidi krediidiandjale olema ilmne, et nimetatud summa võib olla ebapiisav kogu leibkonna tegelike vältimatute kulude katmiseks.

Komisjon arvestab ka seda, et pangakonto väljavõttest nähtub tarbija piiratud rahaline puhver ning

asjaolu, et sissetulek kulus regulaarselt esmavajaduste katmiseks. Kuigi üksnes kuu lõpu kontojäägi põhjal ei saa teha järeldust krediitdivõime puudumise kohta, oli krediidiandjal komisjoni hinnangul põhjust hinnata põhjalikumalt, kas pärast kõigi vältimatute kulude ja olemasolevate kohustuste arvestamist jäi tarbijale tegelikult piisav vaba raha täiendavate laenumaksete teenindamiseks.

Komisjon ei pea määravaks kaupleja argumenti, mille kohaselt tarbija kinnitas lepinguid sõlmides andmete õigsust ning tutvus lepingutingimustega. Tarbija kohustus esitada õigeid andmeid ei vabasta krediidiandjat seadusest tulenevast ja kohtupraktikas kinnitust leidnud kohustusest hinnata enne krediidi andmist sisuliselt, kas krediit on tarbijale jõukohane. Vastutustundliku laenamise põhimõtte eesmärk on vältida olukorda, kus krediiti antakse tarbijale, kelle tegelik maksevõime ei võimalda kohustusi mõistlikult täita.

Komisjon arvestab siiski ka asjaoluga, et tarbijal puudusid maksehäired, krediidiandja kontrollis sissetulekut ning esimese krediidilepingu sõlmimise ajal ei olnud veel võimalik sama ulatusega hinnata järjestikuste kohustuste koondmõju. Seetõttu ei pea komisjon piisavalt põhjendatuks järeldust, et vastutustundliku laenamise põhimõtet rikuti juba esimese 25.09.2024 krediidilepingu sõlmimisel.

Samas leiab komisjon, et vähemalt teise ja kolmanda krediidilepingu sõlmimise ajaks oli krediidiandjal olemas piisav teave, mis viitas kõrgendatud riskile ning vajadusele tavapärasest põhjalikumaks maksevõime hindamiseks. Olukorras, kus tarbijal oli vahetult vaja juurde täiendavaid laene, pidanuks kaupleja eriti hoolsalt tarbija krediitdivõimet täiendavalt analüüsima ja praegusel juhul jõudma järeldusele, et tarbija ei suuda laene teenindada ning on rahalistes raskustes, millest täiendavad tarbija laenu taotlused olid ka tingitud. Komisjonile ei nähtu esitatud materjalidest, et selline sisuline ja kõrgendatud kontroll oleks tegelikult toimunud. Pigem nähtub asja materjalidest, et krediidiotsused põhinesid suurel määral standardiseeritud ja automatiseeritud hindamisel olukorras, kus konkreetse tarbija individuaalsed asjaolud eeldasid suuremat ettevaatlikkust ja kontrollivajadust.

Eeltoodust tulenevalt leiab komisjon, et kaupleja ei hinnanud vähemalt krediidilepingute nr 4974675 ja nr 4983231 sõlmimisel tarbija krediitdivõimelisust piisava hoolsusega ning rikkus vastutustundliku laenamise põhimõtet VÕS § 403⁴ tähenduses. Kaupleja ignoreeris tarbija tegelikku majanduslikku olukorda ning rahalisi raskusi, millele tarbija laenuvõtmise taotlused olid suunatud. Krediidiandja võib tarbijaga tarbijakrediidilepingu sõlmida üksnes juhul, kui ta on krediitdivõimelisuse hindamise aluseks olevate andmete kogumis analüüsimise tulemusena veendunud, et tarbija on krediitdivõimeline (VÕS § 403⁴ lg 6).

Sama sätte paragrahv 7 sätestab, kui krediidiandja rikub lõikes 6 sätestatud, loetakse tarbijakrediidilepingu intressimääraks VÕS §-s 94 sätestatud intressimäär, kui see ei ole suurem varem kokkulepitud intressimäärast. Muid tasusid tarbija krediidiandjale sellisel juhul ei võlgne. Krediidiandja peab 27.09.2024 krediidilepingu nr BL4974675 ja 01.10.2024 krediidilepingu nr BL4983231 tagasimaksed uuesti määrama, arvestades intressimäära ja muude kulude vähendamist, ning need tarbijale teatavaks tegema.

TKS § 60 lg 2 järgi kui pooled komisjoni otsusega ei nõustu ja seda ei järgi võivad nad pöörduda sama vaidluse läbivaatamiseks maakohtusse.

Taavi Hein

/allkirjastatud digitaalselt/